

CJA009

9. 10. 2019

Klára Osolsobě

osolsobe@phil.muni.cz

Hláskové alternace

- Uved' příklady alternací a označ u každého příkladu, zda se jedná o alternace v rámci flexe (**F**), nebo slovotvorby (**S**).
- ů-o:
- u-ú:
- a-o:
- í-á:
- k-c
- e-0

ŘEŠENÍ

- Uved' příklady alternací a označ u každého příkladu, zda se jedná o alternace v rámci flexe (**F**), nebo slovotvorby (**S**).
- ů-o: dům-domu (F), chodit-chůdy (S)
- u-ú: uhradit-úhrada (S)
- a-o: hrabat-hrob (S)
- í-á: přítel-přátelé (F), příst-přástky (S)
- k-c: politika-politický (S), politik-politici (F)
- e-o: sládek-slád0ka(F), sládek-slád0kův(S)

Segmentace slovního tvaru

- Která/které z navržených segmentací je/jsou přípustná/é a proč?
- na-hlas
- na-h-l-a-s
- na-hla-s
- pla-č-k-a
- plač-k-a
- ple-č-k-a
- hor-eč-k-a
- horečk-a
- strač-k-a
- sou-st-o
- sou-peř
- soud-c-e

ŘEŠENÍ

- Která/které z navržených segmentací je/jsou přípustná/é a proč?
- na-hlas *na-hlás-i-t* → *na-hlas-0-0* nebo mluvit *na-hlas*
- na-h-l-a-s *na-h-nou-t* → *na-h-0-l-a jsi* → *na-h-0-l-a-s*
- na-hla-s (neexistuje žádné rozumné vysvětlení uvedené segmentace)
- pla-č-k-a (neexistuje, mohlo by teoreticky být od slovesa *plát/planout*, např. s významem *pochodeň*, stejně jako *hrá-0-t* → *hra-č-k-a* nebo *mý-0-t* → *my-č-k-a*)
- *plač-k-a plak-a-t* → *plač-0-k-a*
- *ple-č-k-a ple-0-t* → *ple-č-k-a*
- *hor-eč-k-a hor-a* → *hor-k-a* → *hor-eč-k-a*
- horeč-k-a (neexistuje žádné rozumné vysvětlení uvedené segmentace správně horeč-k-a od hork-ý)
- *strač-k-a strak-at-á (kráva)* → *strač-k-a*
- sou-st-o (neexistuje žádné rozumné vysvětlení uvedené segmentace správně: s-oust-o od ústa)
- *sou-peř pr-á-t se s kým* → *sou-peř-i-t* → *sou-peř*
- *soud-c-e soud-i-t* → *soud-c-e*

Slova značková/popisná

- Který seznam zahrnuje pouze slova značková:
- *chudák, lem, stavba*
- *pták, zem, baba*
- *vrták, pojem, hanba*

ŘEŠENÍ

- Který seznam zahrnuje pouze slova značková:
- *chudák, lem, stavba*
- *pták, zem, baba*
- *vrták, pojem, hanba*
- Značková slova nelze vyložit na základě slova fundujícího, nejsou utvořená. Slova jako *chud-ý* → *chud-ák*, *stav-ě-t* → *stav-b-a*, *vrt-a-t* → *vrt-ák*, *po-j-mou-t* → *po-j-em*, *han-ě-t* → *han-b-a* jsou popisná, jsou utvořená a jejich význam (motivaci) lze určit na základě významu slova základového (fundujícího), jak je naznačeno.

Fundace a motivace

- Uved' motivující slova
 - *chudák*
 - *chudina*
 - *chudobný*
- Uved' fundující slova
 - *přítel*
 - *záliv*
 - *náměstí*

ŘEŠENÍ

- Uved' motivující slova
- *chudák chudý (člověk)*
- *chudina chudý (chudí lidé)*
- *chudobný chud-ob-a (vlastnost plynoucí z chudoby)*
- Uved' fundující slova
- **Přítel** *přát (ten, který přeje druhému)*
- **Záliv** *zalít (místo, kde se voda zalije do souše)*
- **Náměstí** *na město (místo na význačném místě města)*

Tvoření substantiv - deverbativa

- Deverbativa tvořená od slovesného kořene jsou (zatrhni pouze případy, kdy požadavku zadání vyhovují všechny příklady):
 - *setník, dělník, houbař, zástrčka, spojovatel*
 - *hráč, herec, divadlo, jeviště, převlékárna*
 - *zástupce, mluvčí, stavař, plačka*
- Deverbativa tvořená od konkrétního slovesného tvaru jsou (zatrhni pouze případy, kdy požadavku zadání vyhovují všechny příklady):
 - *opilec, trestanec, pracující, přeživší*
 - *pivo, smích, zpěv, spaní*
 - *rozchod, odcházení, důchodce, chodba*

ŘEŠENÍ

- Deverbativa tvořená od slovesného kořene jsou (zatrhni pouze případy, kdy požadavku zadání vyhovují všechny příklady):
 - *setník, dělník, houbař, zástrčka, spojovatel ← spoj-ova-t*
 - *hráč, herec, divadlo ← dív-a-t, jeviště, převlékárna*
 - *Zástupce ← za-stoup-i-t/za-stup-ova-t, mluvčí ← mluv-i-t, stavař ← stav-ě-t, plačka ← plak-a-t*
- Deverbativa tvořená od konkrétního slovesného tvaru jsou (zatrhni pouze případy, kdy požadavku zadání vyhovují všechny příklady):
 - *Opilec ← opi-l-ý ← opi-l-0, trestanec ← trest-a-n-ý ← trest-á-n-0, pracující ← prac-uj-íc-0 ← prac-uj-í, přeživší ← pře-ži-0-v-š-i ← pře-ži-0-l-0*
 - *pivo, smích, zpěv, spaní*
 - *rozchod, odcházení, důchodce, chodba*

Tvoření substantiv - deverbativa

- Deverbativa tvořená od slovesného kmene jsou: (Zatrhni pouze případy, kdy požadavku zadání vyhovují všechny případy.)
- *pekař, studnař, mluvčí, soudce, trestanec*
- *znalec, výpravčí, měřič, lovec, zástupce*
- *stavitel, rozpouštědlo, vypravěč, žehlička, tlumítko*
- Která jsou možná zakončení dějových jmen? (Zatrhni pouze případy, kdy požadavku zadání vyhovují všechny případy, a uveď příklady.)
- *uní, ytí, ení* např.:
- *outí, utí, ění* např.:
- *ání, ytí, ití* např.:

ŘEŠENÍ

- Deverbativa tvořená od slovesného kmene jsou: (Zatrhni pouze případy, kdy požadavku zadání vyhovují všechny případy.)
- *pekař, studnař, mluvčí, soudce, trestanec*
- *znalec, výpravčí, měřič, lovec, zástupce*
- Stav-i-tel ← stav-ě-t, roz-poušt-ě-dlo ← roz-poušt-ě-t, vy-prav-ě-č ← vy-práv-ě-t, žehl-i-č-k-a ← žehl-i-t, tlum-í-tko ← tlum-i-t
- Která jsou možná zakončení dějových jmen? (Zatrhni pouze případy, kdy požadavku zadání vyhovují všechny případy, a uveď příklady.)
- *uní, ytí, ení* např.:
- *outí, utí, ění* např.:
- *ání, ytí, ití* např.: *jedn-á-n-í* ← *jedn-a-t*; *po-krý-0-t* ← *po-kry-0-t-í*; *u-ší-0-t* ← *u-ši-0-t-í*

Tvoření substantiv - deverbativa

- Deverbativa tvořená konverzí od slovesného kořene jsou: (zatrhni pouze případy, kdy požadavku zadání vyhovují všechny příklady):
 - *léčení, pískot, hudba*
 - *síla, zbroj, nadsázka*
 - *skon, výstřel, výmol*
- Vyber substantivum, které nemá význam transpozice slovesa:
 - *závoj*
 - *lov*
 - *jízda*

ŘEŠENÍ

- Deverbativa tvořená konverzí od slovesného kořene jsou: (zatrhni pouze případy, kdy požadavku zadání vyhovují všechny příklady):
- *léčení, pískot, hudba*
- *síla, zbroj, nadsázka*
- *S-kon ← s-kon-a-t, vý-střel ← vy-střel-i-t, vý-mol ← vy-ml-e-t*
- Vyber substantivum, které nemá význam transpozice slovesa:
- *závoj* *jedná se o prostředek děje (od slovesa za-ví-0-t podobně jako např. na-bí-0-t → ná-bo-j)*
- *lov*
- *jízda*

Tvoření substantiv - deverbativa

- Která z následujících příjmení jsou tvořena z l-ových příčestí? (Zatrhni pouze případy, kdy požadavku zadání vyhovují všechny příklady.)
- *Rozkydal, Novák, Topič*
- *Zemek, Ševčík, Donutil*
- *Zlámal, Přeučil, Přecechtěl*

ŘEŠENÍ

- Která z následujících příjmení jsou tvořena z l-ových příčestí? (Zatrhni pouze případy, kdy požadavku zadání vyhovují všechny příklady.)
- *Rozkydal, Novák, Topič*
- *Zemek, Ševčík, Donutil*
- *Zlámal, Přeučil, Přecechtěl*

Tvoření substantiv (modifikace)

- Který seznam zahrnuje pouze negativa tantum?
 - *neplecha, neděle, neřest*
 - *nemoc, neshoda, neřád*
 - *nebezpečí, neštěstí, nesvoboda*
- Který seznam obsahuje pouze nesklonná hypokoristika?
 - *teti, babi, Veru*
 - *Standa, Kája, Pája*
 - *Haňulátko, Verča, Léňas*
- Vytvoř augmentativum fundované uvedeným substantivem
 - *pes*
 - *chlap*
 - *tlama*

ŘEŠENÍ

- Který seznam zahrnuje pouze negativa tantum?
- *neplecha, neděle, neřest*
- *nemoc, neshoda, neřád*
- *nebezpečí, neštěstí, nesvoboda*
- Který seznam obsahuje pouze nesklonná hypokoristika?
- *teti, babi, Veru* (tvary nejsou variantami vokativu, jak o tom svědčí doklady jako: Zavolám <teti/dativ> a půjdeme s <babi/instrumentál> a s <Veru/instrumentál> do kina.)
- *Standa, Kája, Pája*
- *Haňulátko, Verča, Léňas*
- Vytvoř augmentativum fundované uvedeným substantivem
- *Pes ps-isk-o*
- *Chlap chlap-ák-0, chlap-isk-o*
- *Tlama tlam-ajzn-a*